

Okólnik Prezesa Rady Ministrów w sprawie stosowania legalnych jednostek miar i właściwych ich skrótów.

PREZES RADY MINISTRÓW

№ 90-2/1.

Warszawa, dnia 9 września 1932 r.

Okólnik № 24.

Poprawne określanie jednostek miar.

Do

Wszystkich Panów Ministrów

w miejscu.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu zwróciło uwagę, że poszczególne urzędy i władze państwowe niejednokrotnie używają błędnych nazw jednostek miar i w piśmowni nazw tych jednostek stosują skróty w sposób nieprawidłowy, niezgodny ze zwyczajami międzynarodowymi.

W celu usunięcia tych niedomagań, które często mogą być powodem szeregu niejasności i nieporozumień, wydane zostały przez Główny Urząd Miar „Tablice legalnych jednostek miar...”.

Podane w tych tablicach nazwy jednostek miar i wzajemne ich stosunki obowiązują wszystkie władze państwowe w myśl postanowień art. 8-go Dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. U. R. P. r. 1928 poz. 661), skróty zaś jednostek miar w tychże tablicach podane, ustalone oddawna w Głównym Urzędzie Miar, są zgodne ze zwyczajami międzynarodowymi w tej dziedzinie, oraz w ostatnim czasie przyjęte zostały przez komisję fachową Polskiego Komitetu Normalizacyjnego.

Wymienione w tych tablicach nieliczne reguły, dotyczące prawidłowej pisowni, mają na celu unikanie wszelkich dwuznaczności przy posługiwaniu się najprostszymi znakami matematycznymi oraz możliwość odczytywania liczb jednym rzutem oka bez potrzeby rachowania cyfr.

Ze względu na to, że ujednolajnienie jednostek miar, a więc także ich nazw i skrótów, jest niezmiernie ważne zarówno z punktu widzenia gospodarczego, jak i usprawnienia pracy w urzędach, proszę Pana Ministra o wydanie podległym władzom, urzędom i instytucjom państwowym polecenia:

- 1) aby stosowały one nazwy i skróty jednostek miar tylko tak, jak podane one zostały w „Tablicy legalnych jednostek miar...”, wydanej przez Główny Urząd Miar,
- 2) aby przy wyrażaniu miary długości, powierzchni, objętości, kątów, wagi (masy) i temperatury żadne inne jednostki, nie wymienione w tej tablicy, stosowane nie były,
- 3) aby stosowane były we wszystkich aktach urzędowych zawarte w tejże tablicy wskazówki, dotyczące liczb i znaków matematycznych.

Tablice należy nabywać w Głównym Urzędzie Miar. Cena pojedynczego egzemplarza wynosi gr 20. Przy większych zamówieniach udziela się zniżki.

PREZES RADY MINISTRÓW

(—) A. Prystor

Przepisy obowiązujące w miernictwie.

Zbiór wydawany przez Główny Urząd Miar.

Układać w porządku wielkości liczb tytułowych.

Cena 25 groszy.

12.10.1932.

№ 918.

T A B L I C A

legalnych jednostek miar¹⁾ oraz niektóre zasady pisowni liczb i znaków matematycznych do użytku w urzędach, szkołach, redakcjach czasopism i t. p.

Jednostki długości.

Jednostka główna — metr.

Nazwa jednostki	Skrót ²⁾	Wartość w jednostce głównej (w obrocie publicznym) ³⁾
mirjametr	mrm	10 000 metrów
kilometr	km	1 000 „
hektometr	hm	100 „
metr	m	1 metr
decymetr	dcm	$\frac{1}{10}$ metra
centymetr	cm	$\frac{1}{100}$ „
milimetr	mm	$\frac{1}{1000}$ „
mikron	μ	$\frac{1}{1\,000\,000}$ „

Jednostki powierzchni.

Jednostka główna — centar (metr kwadratowy).

mirjametr kwadratowy	mrm ²	100 000 000 centarów
kilometr kwadratowy	km ²	1 000 000 „
hektar czyli hektometr kwadratowy	ha lub hm ²	10 000 „
ar	a	100 „
centar czyli metr kwadratowy	ca lub m ²	1 centar
decymetr kwadratowy	dcm ²	$\frac{1}{100}$ centara
centymetr kwadratowy	cm ²	$\frac{1}{10\,000}$ „
milimetr kwadratowy	mm ²	$\frac{1}{1\,000\,000}$ „
mikron kwadratowy	μ^2	$\frac{1}{1\,000\,000\,000\,000}$ „

Jednostki objętości.

Jednostka główna — ster (metr sześcienny).

Nazwa jednostki	Skrót ²⁾	Wartość w jednostce głównej (w obrocie publicznym) ³⁾
mirjametr sześcienny albo kubiczny	mm ³	1 000 000 000 000 sterów
kilometr sześcienny	km ³	1 000 000 000 „
hektometr sześcienny	hm ³	1 000 000 „
ster czyli metr sześcienny	s lub m ³	1 ster
decyster	dcs	$\frac{1}{10}$ stera
decymetr sześcienny	dcm ³	$\frac{1}{1000}$ „
centymetr sześcienny	cm ³	$\frac{1}{1000000}$ „
milimetr sześcienny	mm ³	$\frac{1}{1000000000}$ „
mikron sześcienny	μ ³	

Jednostka główna — liter.

kilolitr	kl	1000 litrów czyli	1 ster
hektolitr	hl	100 „ „	$\frac{1}{10}$ stera
dekalitr	dcl	10 „ „	$\frac{1}{100}$ „
garniec	grn	4 litry czyli	$\frac{1}{250}$ „
litr czyli kwarta	l	1 litr czyli	$\frac{1}{1000}$ „
kwaterka	kka	$\frac{1}{4}$ l =	$\frac{1}{4000}$ „
decylitr	dcl	$\frac{1}{10}$ l =	$\frac{1}{10000}$ „
mililitr	ml	$\frac{1}{1000}$ l =	$\frac{1}{1000000}$ „

Jednostki kątów.

Jednostka główna — kąt prosty.

kąt pełny czyli obrót	P	4 kąty proste
kąt półpełny	—	2 „ „
kąt prosty	D	1 kąt prosty
stopień kątowy	d lub °	$\frac{1}{90}$ kąta prostego
minuta kąтова	'	$\frac{1}{5400}$ „ „
sekunda kąтова	''	$\frac{1}{324000}$ „ „

Jednostki masy.

Jednostka główna -- kilogram.

Nazwa jednostki	Skrót ²⁾	Wartość w jednostce głównej (w obrocie publicznym) ³⁾
tonna	t	1000 kilogramów
kwintal ⁴⁾	kwn lub q	100 "
mirjagram	mrq	10 "
kilogram ⁵⁾	kg	1 kilogram
dekagram ⁵⁾	dkg	$\frac{1}{100}$ kilograma
gram	g	$\frac{1}{1000}$ "
miligram	mg	$\frac{1}{1\,000\,000}$ "
karat ⁶⁾	kr	$\frac{1}{5\,000}$ "

Jednostka temperatury. ⁷⁾

stopień temperatury | C lub ° | 1 C

Przypisy.

¹⁾ Jednostki powyżej wyliczone stanowią *ogół legalnych jednostek miar* (Dz. U. R. P. r. 1928 poz. 661 art. 2÷7 i Dz. U. R. P. r. 1930 poz. 258). *Tylko te jednostki* (Dz. U. R. P. r. 1928 poz. 661 art. 8) *mogą być używane dla pomiarów przestrzeni, masy i temperatury w obrocie publicznym*, jak również we wszystkich aktach i czynnościach urzędowych oraz we wszelkich umowach rządowych, gdy zachodzi potrzeba wyrażenia miary.

Jednostki legalne, *rzadko stosowane*, podane są drukiem *drobnym*.

²⁾ *Skróty jednostek miar pisze się zawsze bez kropki na końcu.*

³⁾ Litr nie jest ściśle równy $\frac{1}{1\,000}$ stera. Różnica jest jednak tak drobna, że nie posiada żadnego znaczenia w pomiarach technicznych i handlowych i może zasługiwać na uwzględnienie tylko w najdokładniejszych badaniach naukowych. To samo odnosi się do wtórnych jednostek litra.

⁴⁾ Nazywanie kwintala (100 kg) „metrem”, praktykowane wśród rolników w niektórych okolicach kraju, zupełnie sprzeczne tak z duchem systemu metrycznego, jak i z obowiązującym prawem, nie powinno mieć miejsca w mowie ludzi wykształconych.

⁵⁾ Unikać należy nielegalnego zastępowania wyrazów *kilogram* i *dekagram* przez skróty *kilo* i *deka*. Te skróty są bałamutne („kilo” mogłoby być tak samo dobrze skrótem kilometra lub kilolitra, jak i kilograma, a „deka” — dekametra, dekalitra, dekagrama) i niezgodne z duchem języka polskiego (nieodmienne rzeczowniki). Natomiast posilkowanie się wyrazem „deko” zamiast dekagram jest już wręcz prostackim błędem (zniekształcenie „deka” na podobieństwo „kilo”).

⁶⁾ Karat jest jednostką przeznaczoną do odważania kamieni i pereł drogocennych.

⁷⁾ Legalną skalą temperatury jest wyłącznie skala stustopniowa (Celsjusza).

Wskazówki dotyczące pisowni liczb i znaków arytmetycznych.

Od do ... oznacza się znakiem ÷ lub ... Np. §§ 3 ÷ 8 znaczy od §-u 3-go do 8-go włącznie. (Znak ... używa się raczej we wzorach matematycznych). Używanie znaku mniej (minus) nie jest właściwe w tym wypadku.

W ułamku dziesiętnym mieszanym oddziela się część ułamkową od części całkowitej przecinkiem w dole wiersza lub kropką w górze wiersza:

3,14 albo 3'14.

Liczby całkowite, zawierające powyżej trzech cyfr, należy dzielić odstępami na grupy trzycyfrowe, zaczynając od końca. Liczby dziesiętne ułamkowe dzieli się na grupy trzycyfrowe, zaczynając od przecinka. Np. 21 248 345 3,141 59 258 663,147 8. Nie należy natomiast podziału tego skutecznie zapomocą kropek lub przecinków.

Mnożenie oznacza się jednym z dwu znaków × lub ·. Kropkę stawia się w połowie wysokości wiersza:

$$3 \times 4 = 12 \qquad 3 \cdot 4 = 12.$$

Dzielenie oznacza się jednym ze znaków:

$$: \text{ — } /$$

Np. $3 : 4 = \frac{3}{4} = 3/4$. Ostatniego znaku używa się tylko w tym wypadku, kiedy to jest potrzebne dla dogodności lub pośpiechu pracy pisarskiej albo dla zaoszczędzenia miejsca.